

Våtmarker – ur ett miljörettsligt perspektiv

En studie av tillståndprocess, nytta och värdering

EMMY SVENSSON 2015

**MVEK02 EXAMENSARBETE FÖR KANDIDATEXAMEN 15 HP
MILJÖVETENSKAP | LUNDS UNIVERSITET**

Emmy Svensson

MVEK02 Examensarbete för kandidatexamen 15 hp, Lunds universitet

Intern handledare: Johanna Alkan Olsson, CEC– Centrum för miljö- och klimatforskning,
Lunds universitet

Extern handledare: Tuve Lundström, Naturvårdsingenjörerna AB

CEC - Centrum för miljö- och klimatforskning
Lunds universitet
Lund 2015

Abstract

Wetlands are natural ecosystems that are valuable in many aspects since they offer multiple benefits. According to the Environmental Code wetlands larger than 5 ha are licensed water activities. As the authorization process can be both time and resource consuming this study aims to study the process and try to identify where there may be gaps or obstacles. Since wetlands are valuable ecosystems, it is important that the process is clear and efficient. Therefore, it is interesting to see how the value of wetlands is taken into consideration in the process and the decision making by identifying what may affect whether permission is given or not.

In this study literature regarding the authorization process and value of wetlands were studied, then a figure of the authorization process was created. Through interviews with a consultant and the provincial government, details from two important parties of the process were obtained. By using the details the initial question could then be answered.

After interviews and discussions, it is clear that the problems that can arise during the process is the fact that the process is both time and resource consuming whilst the information concerning the process are a bit inadequate. Also, technical conditions are required to solve the problems of conflicting interests, such as protected species in the area.

Permission will never be announced without the support of the Environmental Code. It is also required that the wetland prove to have a greater value than the costs that may arise or that the operator has the right to use the water provided to the activity.

In summary, it should be mentioned that further studies are needed but also, without benefits, technology and legislation a wetland can not be constructed. It is therefore important to have knowledge about the three aspects during the application.

Innehållsförteckning

Förkortningar	7
Inledning	9
Rättslig ekologisk och ekonomisk grund för våtmarker	13
<i>Våtmarker</i>	13
<i>Kostnader för anläggning av våtmarker</i>	16
<i>Rättslig grund</i>	17
Tillståndprocessen	17
Ramsarkonventionen	20
Metod	21
Resultat	23
<i>Tuve Lundström, konsult, Naturvårdsingenjörerna AB</i>	23
<i>Anna Ejserholm, Våtmarkshandläggare, Länsstyrelsen Skåne</i>	24
<i>Figur över tillståndprocessen</i>	26
<i>Sammanfattning av resultat</i>	27
Diskussion	29
Slutsats	33
Tack	35
Referenser	37
Bilagor	41

Förkortningar

Lst	Länsstyrelsen
MB	Miljöbalk (1998:808)
MKB	Miljökonsekvensbeskrivning
MKB-förordning	Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar
RVL	Lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (restvattenlagen)
VMI	Sveriges Våtmarksinventering

Inledning

"Jag kan väl inte tro, att det är något i olag med bostaden, herr Ermenrich", sade Akka. Det visade sig nu, att det är sant, det, som sägs, att en stork sällan kan öppna sin näbb utan att klaga. Vad som gjorde, att det, som storken sade, lät ännu bedrövligare, var, att han hade svårt att få fram orden. Han stod en lång stund och bara klapprade med näbben och talade sedan med hes svag röst. Han beklagade sig över allt möjligt: boet, som låg överst på takåsen av Glimmingehus, hade blivit alldeles fördärvat av vinterstormarna, och ingen mat kunde han numera få i Skåne. Skåningarna höll på att tillägna sig all hans egendom. De dikade ut hans sumpmarker och odlade hans mossar."

Citatet ovan är hämtat ur Selma Lagerlöfs bok *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*. Romanen gavs ut i början på 1900-talet, redan då var våtmarkernas situation uppmärksammas i samhället (Lagerlöf, 1981 s. 65-66).

Definitionen av termen våtmark är, enligt VMI;

"Våtmarker är sådan mark där vatten under en stor del av året finns nära under, i eller över markytan, samt vegetationstäckta vattenområden. Minst 50 % av vegetationen bör vara hydrofil, d.v.s. fuktighetsälskande, för att man skall kunna kalla ett område för våtmark. Ett undantag är tidvis torrlagda bottenområden i sjöar, hav och vattendrag, de räknas som våtmarker trots att de saknar vegetation."

- Gunnarsson &
Löfroth, 2009

Sverige har internationellt en sett hög andel våtmarker, cirka en femtedel av landarealen är våtmarker av olika slag (Gunnarsson & Löfroth, 2009). Våtmarksarealen har sedan tidigt 1800-tal minskat kraftigt till följd av bland annat markavvattning, igenväxning och klimatförändringar. Minskad andel våtmarker har negativ påverkan på de djur och växter som har våtmarker som livsmiljö. Även de viktiga ekosystemtjänster som våtmarker bidrar till går förlorade då våtmarkerna skadas.

Riksdagen har beslutat att våtmarker ska skyddas och bevaras genom miljö kvalitetsmålet *Myllrande våtmarker* med definitionen;

"Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden."

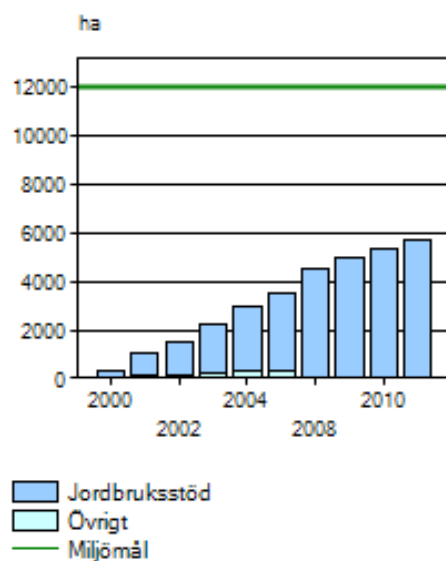
- Naturvårdsverket, a

Skyddet av våtmarker utgår framförallt från nio definierade preciseringar av målet *Myllrande våtmarker*. Tre av dem är speciellt relevanta för denna studie och handlar om att öka våtmarkstypernas utbredning och återskapade av våtmarker (Naturvårdsverket, 2012).

Av den årliga uppföljningen att döma kommer miljömålet inte att nås till år 2020. Den hänsyn som borde tas inom skogs- och jordbruksnäringen är otillräcklig samtidigt som arbetet att skydda och bevara våtmarker verkar ineffektivt. Bland annat höga kostnader samt tids- och kunskapsbrist antas resultera i dåligt bevarande av våtmarker (Naturvårdsverket, 2015). Den viktigaste åtgärden för att restaurera våtmarker är att återställa hydrologin i de våtmarker som dikats. Det är även viktigt att utföra hävd med exempelvis slätter för att förhindra igenväxning (Naturvårdsverket, 2015).

Våtmarker kan bidra med flera nyttor samtidigt, de kan exempelvis bidra med biologisk mångfald, näringsreduktion samt rekreativsmöjligheter, vilket är av högt värde för både människa och miljö (Löwgren, et al., 2002). Andelen anlagda våtmarker har sedan början på 2000-talet ökat. Dock anläggs det fortfarande för få våtmarker för att miljömålet *Myllrande våtmarker* ska uppnås (fig. 1) (Naturvårdsverket, b). Det är både kostsamt och tidskrävande att uppnå miljömålet. Det krävs fortsatt hårt arbete för att målet ska nås och många marker kräver långsiktig skydd, exempelvis genom naturreservat, för att våtmarker ska kunna bevaras (Naturvårdsverket, c).

Enligt MB 11 kap 9 § är all vattenverksamhet tillståndspliktig vilket innebär att anläggning av en våtmark kräver tillstånd enligt MB. Det finns dock vissa undantag, att anlägga en våtmark som är mindre än 5 ha är endast anmälningspliktig enligt MB 11 kap 9a §

Figur 1. Andelen anlagda våtmarker i Sverige.

I Sverige har andelen anlagda våtmarker sedan början på 2000-talet ökat. Dock anläggs och restaureras fortfarande för få våtmarker för att miljömålet *Myllrande våtmarker* ska kunna uppnås till år 2020 (Naturvårdsverket, b).

samt Förordning (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. 19 §. Anmälningssplikt innebär att verksamhetsutövaren ska anmäla sin verksamhet till tillsynsmyndigheten och efter en viss tid kan verksamheten påbörjas förutsatt att tillsynsmyndigheten inte förlagt verksamheten med villkor eller förbud (Michanek & Zetterberg, 2012). Tillsynsmyndigheten ska sedan kontrollera att miljöbalkens kravregler (MB 2-4 kap) följs och kan, enligt MB 11 kap 9a §, i vissa fall förelägga om att tillstånd måste sökas av verksamhetsutövaren (Michanek & Zetterberg, 2012).

Vid anläggande av våtmark är det viktigt att redan från början bestämma syftet med våtmarken. Dels för att kunna planera utformning, identifiera risker samt att avgöra om nyttorna är större än kostnaderna av anläggningen. Det är således viktigt att i ett första skede identifiera naturvärdet av den planerade verksamheten jämfört med befintlig miljö (Svensson & Glimskär, 1993). Att redan innan projektets start ha bestämt syfte och nytta med våtmarken optimerar resultatet eftersom arbetet kan anpassas efter önskade resultat redan från början (Feuerbach, 1998).

Det är även viktigt att det finns tekniska förutsättningar för att kunna utföra arbetet. Det är inte bara *"byggandet"* av våtmarken som kräver god teknik. Våtmarker har både ekologiska och sociala värden och beroende på hur våtmarken utformas kan de olika intressena gynnas. Det är således av stor vikt att de tekniska förutsättningarna finns vid anläggande av våtmark (Persson & Weisner, 2002).

I denna studie har tillståndsprocessen för anläggande av våtmarker större än 5 ha studerats genom litteraturstudier. En figur över tillståndsprocessen har utarbetats för att illustrera processen. Därefter har intervjuer genomförts med två instanser i tillståndsprocessen, konsult och Lst, samtals har även förts med mark- och miljödomstol för synpunkter på figuren.

Våtmarkers egenskaper och värde har studerats genom litteraturstudier för att belysa hur viktiga de är ur miljösynpunkt.

För att öka motiveringen till att arbeta med bevarande och anläggning av våtmarker i landet är det viktigt att tillståndsprocessen är effektiv och tydlig. Därför har intervjuresultaten analyserats för att identifiera eventuella brister och hinder i processen.

Syfte och frågeställning

Då våtmarker är värdefulla ekosystem som bidrar med många nyttor är det viktigt att arbeta för att dess egenskaper ska kunna bevaras. Andelen våtmarker har sedan tidigt 1800-tal minskat och därefter ökat en aning igen. Det krävs dock fortsatt arbete för att anlägga och restaurera våtmarker dels för att nå miljömålet men även för att bevara de värdefulla tjänster som våtmarker bidrar med.

Enligt miljöbalken klassificeras våtmarker som är större än 5 ha som tillståndspliktiga vattenverksamheter. Processen är både lång och resurskrävande varför syftet med denna studie är att studera tillståndsprocessen och därefter försöka identifiera vad det kan finnas för hinder vid ansökan och meddelande av tillstånd. Det ska även undersökas vad som påverkas om tillstånd meddelas eller inte. Eftersom våtmarker

är väldigt värdefulla är det intressant att se hur deras värde eventuellt vägs in i processen och slutligen beslutet.

Följande frågeställning ska besvaras:

- Vilka brister och hinder kan finnas i tillståndsprocessen?
- Vilka faktorer påverkar om tillstånd meddelas eller inte?

Uppsatsöversikt

I denna uppsats studeras främst våtmarkers värde och den tillståndsprocess som krävs för att anlägga våtmark som är större än 5 ha. Uppsatsen inleds med en kort bakgrund över ämnet följt av ett kapitel där rättslig och ekonomisk grund för våtmarker beskrivs.

Metodkapitlet beskriver den intervjumetod som använts samt tillvägagångssättet vid intervjuerna. En figur över tillståndsprocessen utformades genom inledande samtal med konsult på en konsultfirma samt litteraturstudier och bifogades med intervjufrågorna. Intervjumetoden som använts är en frågeundersökning med öppna frågor vilket gett svarspersonerna möjlighet att lägga till detaljer av betydelse i svaren och den figur över tillståndsprocessen som bifogades. Sammanfattning av intervjusvaren och en reviderad version av figuren presenteras i resultatkapitlet.

Skillnader och likheter i svaren, revideringen av figuren samt förslag till förbättringar i kommande studier presenteras i ett diskussionskapitel, varefter frågeställningen besvaras och slutsatser dras i det avslutande kapitlet.

Rättslig ekologisk och ekonomisk grund för våtmarker

I detta kapitel beskrivs den våtmarkers värde genom att framhålla dess funktioner och nyttor. Nackdelar med våtmarker är svåra att identifiera eftersom de är naturliga ekosystem. Dock finns det bland annat en del problematik kring stickmyggor och eventuella utsläpp av växthusgaser vilket beskrivs i kapitlet. Som tidigare nämnt har fokus lagts på tillståndsprocessen och de positiva effekterna av våtmarker såsom biologisk mångfald och minskad belastning av näringsämne. Därför nämns nackdelarna bara ytligt och diskuteras inte nämnvärt vidare. En sammanfattning av de kostnader som kan uppstå kring våtmarker samt värderingsmetoder som kan anses lämpliga följer av första delen av kapitlet. Därefter beskrivs den rättsliga grunden för anläggande av tillståndspliktig våtmark. Kapitlet verkar sedan som utgångspunkt för vidare diskussion och slutsats. Processen för ansökan och tillstånd för anläggande av våtmark beskrivs, följt av en kort beskrivning av Ramsarkonventionen. Konventionen är en internationell överenskommelse som genom krav på bevarande och restaurering upprättar skydd för våtmarker ur ett internationellt perspektiv.

Våtmarker

Våtmarker kan ha stor variation i utformning och betydelse då de förekommer som såväl tropiska mangroveträsk med vatten större delen av året till små områden med vatten endast ett par dagar per år (Woodward & Wui, 2001). I Sverige uppvisar våtmarkerna ett regionalt mönster där de södra delarna av landets våtmarker främst förekommer som mossar. I de norra delarna förekommer våtmarker ofta som kärr och blandmyrar medan det i de mellersta delarna förekommer typer av limniska och marina strandvåtmarker och sumpskogar (Gunnarsson & Löfroth, 2009).

Våtmarker kan delas in i olika serier och klasser beroende på egenskaper och påverkan av vattendrag (tab. 1) (Löfroth, 1991). Genom VMI har våtmarker i Sverige identifierats och klassificerats efter hur höga naturvärden de anses ha (Gunnarsson & Löfroth, 2009). Den information som sammanställts genom VMI är bland annat lämplig att använda vid samhällsplanering, ärendehantering och handläggningar vid kommun och Lst i Sverige. Informationen kan även användas vid tillståndsprövningar då ingrepp

vid anläggningar kan påverka klass 1- och 2 våtmarker, vilka anses ha höga naturvärden (Gunnarsson & Löfroth, 2009). VMI har ökat kunskapen och medvetenheten kring våtmarker och deras värde. Inventeringen har även resulterat i bättre hantering vid handläggning av ärende gällande ingrepp i områden med våtmarker vilket innebär att skyddet för våtmarker har stärkts (Gunnarsson & Löfroth, 2009).

Tabell 1. Indelning av våtmarker.

Våtmarker kan delas in i tre serier av typerna: Myr, Strand och Övrig våtmark. Serierna kan sedan delas in i klasser av olika sort beroende på egenskaper av den våtmarkstyp som beskrivs i serien. Med yttre vattendrag i tabellen menas sjö eller hav (Löfroth, 1991).

Serie	Typ	Klass	Sort	Egenskaper
1	Myr	-	-	Torvbildande marker, påverkas inte avsevärt av yttre vattendrag
		1	Mosse	Påverkas inte av fastmarksvatten, endast nederbörd
		2	Kärr	Påverkas av nederbörd samt till viss del av fastmarksvatten
2	Strand	3	Blandmyr	Myrar med egenskaper både från mossar och kärr
		-	-	Påverkas av vatten från yttre vattendrag, kan vara skogsbevuxna
		1	Strand vid sjö eller vattendrag	<i>"Limnogena våtmarker"</i>
3	Övrig våtmark	2	Havsstrand	<i>"Marina våtmarker"</i>
		-	Fukthed, fuktäng, viss sumpskog	Fuktig och våt mark som inte är strand eller torvmark

Våtmarker har många värdefulla funktioner, vilka har uppvisats vara till nytta både för samhälle och människa (Mitsch & Gosselink, 2000). Fördelarna med våtmarker är multipla och kan fördelas på olika nivåer i samhället; populationsnivå, ekosystemnivå och biosfärsnivå (Mitsch & Gosselink, 2000).

På populationsnivå är det framförallt jakt och skörd för enskilda individer som gynnas då våtmarker håller en stor variation av arter (Mitsch & Gosselink, 2000). Gällande den biologiskmångfalden är det svårt att dra slutsatser om vilka arter som är så kallade *"våtmarksarter"*, därför är det svårt att bevisa och exakt värdera denna aspekt (Landin, et al., 2002). Då våtmarker innehar egenskaper både från terrestra- och akvatiska ekosystem anses de ha hög produktivitet (Woodward & Wui, 2001). Den höga

produktiviteten i kombination med anaeroba förhållanden innebär långsamma nedbrytningsprocesser. Detta kan leda till en viss igenväxning och grundning av vattnet vid strandzonen (Svensson & Glimskär, 1993). Det är dessa zoner som anses bidra till biologisk mångfald då det finns arter från flera ekosystem inom samma område (Landin, et al., 2002), vilket ökar antal ekologiska nischer och därmed mångfalden (Löfroth, 1991).

På ekosystemnivå skyddar våtmarker framförallt mot översvämningar och torka genom god vattenhållande förmåga (Mitsch & Gosselink, 2000). Inom våtmarkerna finns det "*unika ekologiska system*" som är betydelsefulla även för andra ekosystem. Exempelvis skogsekosystem då sumpskog kan fungera som länk mellan annars isolerade ekosystem (Löfroth, 1991).

Några av de viktigaste funktionerna på biosfärsnivå är det deltagande våtmarker har i nedbrytningsprocesser. De har bland annat funktioner inom kväve-, svavel-, kol- och fosforcykeln (Mitsch & Gosselink, 2000). Våtmarker är viktiga "*hydrologiska komponenter*" i vattnets kretslopp (Löfroth, 1991). De fungerar ofta som kväve- och fosfor reducerare genom att vatten bromsas upp i våtmarken under en viss uppehållstid. Då kan ämnena efter, denitrifikation och komplexbindning tas upp som näring i djur och växter (Svensson & Glimskär, 1993). Processerna ser ut som sådan att de nitrater som dräneras från marken omvandlas genom denitrifikation till nitrit och slutligen kvävgas som kan avgå till luft (Leonardson, 2002). Fosfor binds till mineralkomplex i vattnet och sedimenterar sedan till botten av dammen, vilket innebär att fosfor inte transporteras vidare till andra vattendrag (Feuerbach, 1998). Våtmarkers goda förmåga att binda och frigöra kol, resulterar i att de spelar stor roll vid globala klimatförändringar (Mitsch & Wu, 1995).

Våtmarker anläggs, som tidigare nämnts, ofta med syfte att rena vatten från höga halter kväve, fosfor eller rörliga partiklar i vattnet. I samband med detta kan de även bli viktiga ur rekreationssynpunkt eftersom människor gärna nyttjar vattenområden för friluftsliv (Tonderski, et al., 2002). Dock kan våtmarkens syfte göra den mer eller mindre lämplig för exempelvis friluftsliv. En våtmark som anlagts för avloppsrening kan bidra till smittospridning varför vandring och fiske är olämpligt där (Tonderski, et al., 2002). Vid anläggande av våtmark är det lämpligt att använda sig av tre steg: först bestäms syftet med anläggningen av våtmarken. Därefter väljs de metoder som ska användas för att uppnå målet med våtmarken. Slutligen bestäms utformningen på våtmarken för att maximera dess värde och funktioner, genom att möjliggöra nyttjanden ur flera aspekter (Löwgren, et al., 2002).

Beroende på våtmarkers lokalisering kan dess värde anses olika. Då en våtmark är lokaliserad nedströms en stad bidrar dess vattenrenande förmåga exempelvis till rening av det vatten som kanske transporteras vidare till en annan stad. (Mitsch & Gosselink, 2000). Även storleken på våtmarken har betydelse. Större våtmarker kan innehålla fler arter, fuktig mark och grunda vattenområden är exempelvis speciellt gynnsamt för våtmarksflora. Strandzonen ska gärna vara så flack som möjligt, detta för att många arter föredrar stora öppna ytor. Då vattennivån har mindre nivåförändringar och mindre

lutning kan mer näringsämnen tas upp vilket är lämpligt om våtmarken anlagts i syfte av detta (Svensson & Glimskär, 1993).

Ur ett kulturellt perspektiv bidrar våtmarker med både skydd och näring. I många delar av världen bor människor tätt inpå våtmarker och använder dess nyttor utan att störa våtmarkens normala funktioner (Mitsch & Gosselink, 2000). Inom Svensk äldre markanvändning slättrades gräs i och omkring våtmarker för att använda som foder till boskapsdjur. I dessa områden finns sedan denna tid lämningar som kan anses vara historiskt värdefulla. Lador, hjässor och hägnader är några lämningar att nämna (Löfroth, 1991). I myrar och andra områden där nedbrytningen är mycket långsam kan tidigare markanvändning studeras. Eftersom nedbrytningen är långsam har lämningar i form av tyg, läder och till och med kroppar hittats i sådana områden (Löfroth, 1991). Genom VMI har en del rödlistade arter identifierats i våtmarker. Arterna tillhör främst kategorierna sårbara och missgynnade men det förekommer även en del arter i kategorierna för starkt- och akut hotade arter (Gunnarsson & Löfroth, 2009).

Eftersom våtmarker är naturliga ekosystem är dess negativa effekter svåra att identifiera. Dock kan nämnas risken till ökat bestånd av stickmyggor som följer då våtmarker ofta utformas som dammar och grunda vatten. Då stickmyggorna förekommer i högre frekvens ökar även riskerna för smittospridning av myggburna virus (Lundström & Leonardson, 2002). Det finns även diskussioner huruvida växthusgaser avges från våtmarker, framförallt koldioxid, metan och lustgas. Koldioxid kan bildas i aeroba förhållanden som resultat av cellandning. Då syreförhållandena är sämre bildas även metan tillsammans med koldioxid, metan kan även bildas i anaeroba miljöer. Lustgasen bildas som en mellanprodukt vid nitrifikation- samt denitrifikationsprocesserna och kan sedan sprida sig mot markytan och möjligtvis avges till luft och vidare till atmosfären (Lundström & Leonardson, 2002). Det är dock osäkert huruvida mängden av dessa gaser har påverkan på miljön. Beroende på om våtmarken är naturlig eller anlagd i syfte att exempelvis minska kvävebelastningen påverkas den också av olika mängder näringsämnen. Detta innebär att de gaser som kan avges är av olika mängd och betydelse (Lundström & Leonardson, 2002).

Kostnader för anläggning av våtmarker

Enligt traditionell ekonomi anses en råvara som finns i liten mängd vara mer värdefull än en mer lättillgänglig råvara. Då våtmarker finns i stor utbredning inom ett område kan de således anses vara mindre värda varför det är "okej" att dika ur och använda området till annat än om våtmarksområden är bristfälliga (Mitsch & Gosselink, 2000). Våtmarker har inget definierat marknadspris (Woodward & Wui, 2001), däremot har vissa föremål inom våtmarken, såsom fisk, marknadspris. Dessa aspekter kan då värderas medan exempelvis rekreation får värderas på annat sätt (Löwgren, et al., 2002).

Att, inom kommuner, använda sig av värderingsmetoder där medborgare ges möjlighet att "rösta" är en metod att värdera upplevelsen av våtmarker (Löwgren, et al., 2002). Fördelen med en sådan metod är att allmänheten ges möjlighet att yttra sig. Nackdelar är dock att metoden kan vara tidskrävande och kostsam samt att okunskap och bristande intresse kan innebära att våtmarkens värde underskattas (Löwgren, et al., 2002). Att utesluta allmänheten i ett sådant beslut kräver att beslutsfattarna har mycket goda kunskaper, risken är dock att beslutet blir riktat mot ett personligt intresse snarare än att spegla allmänhetens röst (Löwgren, et al., 2002).

Kostnader som uppkomma vid anläggande av våtmarker är framförallt de kostnader som uppstår i början av projektet, *Projekteringskostnaderna*. De kan uppgå till mellan 6-25 % av de totala kostnaderna för anläggandet (Löwgren, et al., 2002). I projektplaneringen är det därför viktigt att tänka på utformning och framtida underhåll (Löwgren, et al., 2002). Kostnader för drifts- och underhållskostnader varierar men det är viktigt att från början vara medveten om att de finns och att dålig planering kan innebära merkostnader (Löwgren, et al., 2002). Det finns även en del administrativa kostnader som uppkommer vid handläggning och tillsyn. De ingår dock ofta i verksamheten och processen i sig, så att avgöra dem i storleksordningen är svårt (Löwgren, et al., 2002).

Vid studier av våtmarkers värde är det lämpligt att använda så kallade meta-analyser. Dessa analyser ger goda statistiska sammanfattningar över vetenskaplig litteratur förutsatt att referenserna studeras källkritiskt (Woodward & Wui, 2001). Analyserna kan dock bli väldigt generella varför faktorer i det enskilda fallet också behöver studeras (Woodward & Wui, 2001).

Rättslig grund

Tillståndsprocessen

Vattenverksamhet beskrivs i MB 11 kap 2 § som; åtgärder i ett vattenområde vilka kan innebära förändringar i vattnets djup eller läge, bortledning av grundvatten, tillförande av vatten för att öka grundvattenmängd samt markavvattning. Anläggning av våtmark klassificeras som vattenverksamhet (Länsstyrelsen Skåne, u.å.a), då storleken överstiger 5 ha är den enligt MB 11 kap 9 § tillståndspliktig.

Vid tillståndsansökan för anläggning av en våtmark upprättar sökanden ansökningshandlingar innehållande syfte med ansökan, MKB och en teknisk beskrivning (Länsstyrelsen Skåne, u.å.b). Syftet med en MKB är att verksamhetens direkta och indirekta effekter ska beskrivas och tydliggöras så att tillsynsmyndigheten, vilket oftast är Lst (Länsstyrelsen Skåne, u.å.c), ska kunna göra en god bedömning om verksamhetens miljöpåverkan samt bestämma de villkor som krävs ur miljösynpunkt (Michanek &

Zetterberg, 2012). Det krävs således att MKB:n är i den omfattningen att verksamhetens indirekta och direkta effekter på människa och miljö tydligt beskrivs (MB 6 kap 3 §). I MB 6 kap 4 § framgår det att den som vill bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska samråda med tillsynsmyndighet och enskilt särskilt berörda. Det framgår även att uppgifter gällande verksamheten ska, genom MKB lämnas till dessa innan samråd. Vid samrådet diskuteras verksamhetens omfattning, lokalisering och miljöpåverkan. Det är Lst uppgift att bedöma om MKB:n anses tillräcklig, detta bland annat enligt angivelser i MKB-förordningens 2:a bilaga. Anses den otillräcklig kan verksamhetsutövaren föreläggas att komplettera ansökan, annars finns risk att ansökan avslås (Michanek & Zetterberg, 2012). Tillsynsmyndigheten ska även bedöma om verksamheten har betydande miljöpåverkan eller ej (Michanek & Zetterberg, 2012). Vid betydande miljöpåverkan ska särskilda krav enligt MB 6 kap 7 § uppfyllas. Samråd ska, utöver Lst, tillsynsmyndighet och särskilt berörda, även ske med;

"...övriga statliga myndigheter, de kommuner, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda..."

- MB 6 kap
4 § 2;2c p

I den tekniska beskrivningen ska, enligt MB 22 kap 1 § 1 p, bifogas information gällande:

"förhållandena på platsen, produktionsmängd eller annan liknande uppgift samt användningen av råvaror, andra insatsvaror och ämnen liksom energianvändning."

- MB 22 kap 1 § 1 p

Syftet med den tekniska beskrivningen är att beskriva påverkan och efterbehandling av verksamheten (Länsstyrelsen Skåne, u.å.b). Efter samråd lämnas ansökningshandlingarna till mark- och miljödomstolen för prövning (Michanek & Zetterberg, 2012).

Innan prövning ska ärendets uppgifter enligt MB 6 kap 8 §; 22 kap 3 § och 22 kap 4 § kungöras för allmänhet och berörda myndigheter, exempelvis Naturvårdsverket, havs- och vattenmyndigheten, Lst och berörda kommuner. Kungörelsen görs vanligtvis i ortstidning med syfte att berörda parter ska ges möjlighet att yttra sig samt ta del av uppgifter gällande huvudförhandling (Michanek & Zetterberg, 2012). I förberedelserna inför prövning hörs parterna i målet och i vissa fall tillsätts sakkunniga inom området om särskild utredning eller värdering krävs (Michanek & Zetterberg, 2012; MB 22 kap 12 §). Därefter hålls, vid behov, en huvudförhandling då berörda parter argumenterar för sin sak, vanligen med utgångspunkt ur MB 2-4 kap samt i fallen med vattenverksamhet, MB 11 kap (Michanek & Zetterberg, 2012). Berörda parter och allmänheten ges möjlighet att delta under huvudförhandling genom kungörelse i ortstidning enligt MB 22 kap 3 § 1 st. 4 p. Efter huvudförhandling beslutar mark- och miljödomstolen i målet, beslutet kan överklagas till mark- och miljööverdomstolen inom 3 veckor (Michanek & Zetterberg, 2012).

Överklagan kan göras av den som beslutet påverkar och/eller går emot (MB 16 kap 12 § 1 st. p. 1). Sökanden har således möjlighet att överklaga om beslutet går denne emot, även sakägare kan överklaga beslut. Begreppet sakägare är ofta svårt att definiera och behandlas vanligen i varje enskilt fall (Michanek & Zetterberg, 2012). Vid ärenden gällande vattenverksamhet anses sakägare framförallt vara de som har rådighet eller särskild rätt till vattnet (Michanek & Zetterberg, 2012). Att ha rådighet över vattnet innebär att man som fastighetsägare inte äger de vattendroppar som finns i vattnet utan man råder över det vatten som befinner sig på fastigheten under en viss tidpunkt (RVL 2 kap).

RVL uppkom i samband med MB då en del av bestämmelserna i tidigare vattenlag och miljöskyddslag inte *"passade in"* i MB. De bestämmelser som fortfarande behövdes men inte gick att få med i MB sammanställdes då i RVL (Michanek & Zetterberg, 2012). RVL finns som ett *"komplement"* till MB, definitioner i MB gäller således även i RVL (RVL 1 kap 2 §). I RVL regleras bland annat frågor rörande avgifter och samfälligheter gällande exempelvis markavvattning, bevattning och vattenreglering. Samfälligheten är framförallt tillämplig då en vattenverksamhet ska drivas av flera markägare. Samfälligheten innebär att markägarna delar på både tillstånd, anläggning, rättighet och kostnad som hör till verksamheten (RVL 3 kap 2; 3 §§).

För att en vattenverksamhet ska meddelas tillstånd och få utövas nämns tre förutsättningar (Michanek & Zetterberg, 2012);

- Verksamhetsutövaren har rådighet över vattnet.
- Verksamhetsutövaren, och verksamheten, har tillstånd att utföra åtgärder enligt MB 11 kap.
- Verksamheten uppfyller de krav som beskrivs i MB 2, 3 och 4 samt 11 kap.

Ett tillstånd är ett beslut som ger en fysisk eller juridisk person tillåtelse att utöva en tillståndspliktig verksamhet. Det är viktigt att de villkor som följer av ett tillstånd är tydliga eftersom det i tillståndet ingår en skyldighet för utövaren att följa de villkor som meddelats i tillståndet. Vid brott mot beslut i tillståndet kan tillsynsmyndigheten förelägga om ändringar eller förbud mot verksamheten (Länsstyrelsen Skåne, u.å.c). Förelägganden får inte vara mer omfattande än vad som krävs i det enskilda fallet. En verksamhet med meddelat tillstånd kan endast föreläggas med förbud om verksamhetsutövaren brutit mot villkoren i tillståndet (MB 24 kap 1 §). Då verksamheten erhållit ett tillstånd kan den fortgå utan större påverkan av förbud och försiktighetsmått som kan uppkomma i efterhand, förutsatt att tillståndsmyndigheten inte tidsbegränsat tillståndet (Michanek & Zetterberg, 2012; MB 16 kap 2). Tillsyn ska utövas för att kontrollera så att MB:s kravregler samt det beslut som mark- och miljödomstolen fattat efterlevs (MB 26 kap 1 §). Vid vattenverksamhet ska tillsynsmyndigheten kontinuerligt kontrollera så att de meddelade villkoren för den tillståndspliktiga verksamheten är tillräckliga och följs (Länsstyrelsen Skåne, u.å.c).

Ärenden gällande miljö och vattenfrågor kan ofta vara komplicerade med många motstridiga intressen, både personliga och miljörelaterade. För att beslut ska fattas så korrekt som möjligt består den beslutsfattande instansen av personer med olika sakkunskaper. Vid alla ärenden finns en lagfaren jurist samt ett tekniskt råd, väl insatt i aktuellt ämne, exempelvis vattenfrågor för vattenverksamhet. Utöver dessa finns fler ledamöter med specialkompetens inom bland annat myndigheters- eller andra verksamheters arbetsområden (Michanek & Zetterberg, 2012).

Ramsarkonventionen

Ramsarkonventionen, även kallad våtmarkskonventionen, är den första moderna globala gränsöverskridande överenskommelsen gällande naturvård. Förhandlingarna gällande konventionen startade på 1960-talet och år 1975 trädde den i kraft (Ramsar, u.å.a). Ramsarkonventionen är en fristående konvention och är således inte del av FN-systemet. Arbetet i konventionen sker i samarbete mellan medlemsländerna med syfte att skapa hållbar utveckling i världen genom att nyttja värdefulla våtmarker varsamt och förnuftigt (Naturvårdsverket, d). Då ett land antar bestämmelserna i konventionen förbinder de sig att bruka mark med hänsyn till våtmarker och vattenmiljöer. Varje land ska utse minst ett ramsarområde, ett våtmarksområde som anses ha speciell betydelse och bör skyddas på grund av sitt värde (Naturvårdsverket, d). Idag har 168 medlemsländer anslutits till konventionen, det finns 2 193 ramsarområden (Ramsar, u.å.b) varav Sverige har 66 utsedda ramsarområden (Ramsar, u.å.c).

Områdena utses eftersom våtmarker är värdefulla på många vis, de bedöms utifrån "*ekologisk, botanisk, zoologisk, limnologisk eller hydrologisk*" synpunkt (Naturvårdsverket, d). Eftersom konventionen är gränsöverskridande stärks skyddet av våtmarker internationellt vilket också styrker våtmarkers höga värde (Naturvårdsverket, d).

Metod

Detta kapitel behandlar den metodik som ligger till grund för denna studie. Informationen erhöles genom litteraturstudier och intervjuer, beskrivning av intervjumetod samt presentation av intervjupersoner följer av kapitlet.

Den använda intervjumetoden hade framförallt två förfaranden; Informantundersökning och Respondentundersökning. I en informantundersökning behandlas svarspersonerna som "vittnen", deras svar bidrar till att förklara hur verkligheten ser ut i ett specifikt fall. De svar som erhålls leder ofta till ny kunskap för den som intervjuar, samma frågor behöver således inte ställas till alla svarspersoner utan nya frågor kan komma att bli aktuella allteftersom fler personer intervjuas (Esaiasson, et al., 2012). Undersökningarna kompletteras ofta med olika dokumentstudier för att ge en bättre bild av den aktuella situationen. I en respondentundersökning är det svarspersonens svar och åsikter som står i fokus (Esaiasson, et al., 2012).

För att få en inblick i det praktiska arbetet kring tillståndsprocessen kontaktades ett konsultföretag som arbetar med anläggande av bland annat våtmarker och den tillståndsprocess som det kräver. Genom en informantintervju (Esaiasson, et al., 2012) med konsult, och litteraturstudier gavs bakgrundskunskap som låg till grund för en figur över tillståndsprocessen samt vidare intervju med Lst och konsult. Figuren över tillståndsprocessen låg delvis till grund för intervjufrågorna.

Den inledande kontakten med konsulten gav även vägledning gällande vilka aspekter inom ämnet som kunde vara intressanta att belysa.

En respondentundersökning kan delas in i två typer; Samtalsintervju- och frågeundersökning. I en frågeundersökning väljs svarspersoner ofta ut slumpmässigt för att kunna representera en viss grupp, frågorna är enkla varför svaren kan bli korta. I en samtalsintervju är frågorna utformade så att svaren snarare speglar svarspersonens åsikter i frågan (Esaiasson, et al., 2012). I denna studie användes ett mellanting av samtalsintervju och frågeundersökning. Metoden som användes var frågeundersökning med öppna frågor, utan fasta svarsalternativ. Detta gav möjlighet till följdfrågor samt tillägg av detaljer om det ansågs nödvändigt (Esaiasson, et al., 2012). Samma frågor ställdes till alla svarspersoner vartefter ett samband mellan svaren försökte urskiljas.

Svarspersonerna valdes då de representerade viktiga instanser i tillståndsprocessen. De personer som intervjuades var Tuve Lundström, konsult på konsultfirman Naturvårdsingenjörerna AB och Anna Ejserholm, våtmarkshandläggare på Länsstyrelsen i Skåne. För bidrag med information till figuren över tillståndsprocessen hölls även ett

samtal med ett tekniskt råd vid mark- och miljödomstolen i Växjö (Käll, M., pers. kom. 2015-05-05). Det hade varit av intresse att intervjua fler personer, kanske från olika län eller med olika syn på processen. På grund av tidsbegränsningar valdes dock endast två personer ut för intervju. De representerar som tidigare nämnt viktiga instanser i processen varför det ansågs vara tillräckligt för denna studie. Då det var få personer som intervjuades var personliga intervjuer att föredra snarare än en enkätstudie (Esaïasson, et al., 2012). Då en telefonintervju är mer personlig än en enkätundersökning skickades frågorna först ut per mejl för att ge svarspersonerna tid att fundera över svaren. Därefter bestämdes tid för telefonintervju för att genom samtal kunna diskutera frågor, svar samt figuren över tillståndsprocessen.

Efter intervjuer och samtal reviderades figuren och presenterades sedan i slutet av resultatdelen tillsammans med svaren på intervjufrågorna. Resultaten från respektive intervju sammanfattades och analyserades under enskilda rubriker, för att ge rapporten god struktur. Resultaten diskuterades sedan vidare i diskussionen för att, i slutsatsen, kunna ge svar på den inledande frågeställningen.

Resultat

Nedan följer enskilda sammanfattningar av de svar som erhållits genom intervjuer med två instanser i tillståndsprocessen; konsult och Lst. Samtal har även förts med ett tekniskt råd vid mark- och miljödomstolen i Växjö. En generell sammanfattning av intervju svaren presenteras i slutet av detta kapitel för att belysa de skillnader och likheter som framgick av intervjuerna. Sammanfattningen ligger till grund för vidare diskussion.

Den figur (fig. 3) över tillståndsprocessen som bifogades med intervjufrågorna krävde, efter intervjuer och samtal, viss revidering. Den reviderade figuren (fig. 2) presenteras i slutet av detta kapitel. Originalbilden (fig. 3) och de intervjufrågor som användes återfinns i bilaga 1.

För att ges bakgrundskunskap och förståelse för tillståndsprocessen samt våtmarker och dess värde studerades litteratur som behandlar dessa ämnen. Gällande tillståndsprocessen studerades framförallt *Den svenska miljörätten* (Michanek och Zetterberg, 2012) och MB (Miljöbalk (1998:808)). Författarna till *Den svenska miljörätten* är väl kända inom ämnet varför deras material ansågs vara av god kvalitet och pålitlighet. Som komplement till litteraturen användes miljöbalken för att referera till lagar och paragrafer. Lst hemsida användes som komplement till delarna som behandlade tillsyn (Länsstyrelsen Skåne, u.å.c). Endast svensk litteratur studerades eftersom det var den svenska tillståndsprocessen som skulle beskrivas.

Litteratur kring våtmarker och dess värde återfanns främst i rapporter från Naturvårdsverket, information från miljömålsportalen (Miljömål, u.å), ramsarkonventionens hemsida samt vetenskapliga rapporter rörande ämnet. Naturvårdsverket är en myndighet i Sverige som arbetar med miljöfrågor varför de ansågs vara en pålitlig myndighet. Rapporter utgivna av dem ansågs därför relevanta och trovärdiga. Övriga artiklar inom ämnet erhöles genom sökningar i LUBsearch och google scholar. Sökord såsom wetland AND value och wetland AND ecosystem, användes för att hitta relevanta artiklar.

Tuve Lundström, konsult, Naturvårdsingenjörerna AB

Vid tillståndsansökan är konsulten första instans i processen och den instans som upprättar underlag till ansökan. Konsulten företräder ofta den sökande som genom

fullmakt givit konsulten tillstånd att föra sökandens talan i ansökningsprocessen. Som underlag till samråd samt verksamhetens förutsättningar tas ett tekniskt underlag fram. Efter samråd kan vissa korrigeringar av det tekniska underlaget krävas. Då underlaget färdigställts upprättas en MKB och en teknisk beskrivning med tillhörande bilagor till en ansökan.

Vid tillståndsansökan är det MB som styr i allt det väsentliga. Vid tillståndsärenden krävs korrekt behandling så personliga synpunkter kan inte styra. Alla de intressen som innefattas i verksamheten ska således uppfylla de krav som framgår av MB.

Vanliga hinder gällande personliga intressen är motstående intressen genom risk för påverkan på annans fastighet. Som konsult försöker man bearbeta dessa hinder under processens gång för att ha eliminerat dem då ansökan lämnas in. Om det finns hinder som ej kan bearbetas blir det fråga om ersättningsskyldighet för verksamhetsutövaren. Biologiska hinder är vanligt förekommande men genom "*försiktighet och smart utformning*" kan verksamheten ofta utövas utan kollision med dessa hinder. De tekniska hinder som kan förekomma identifieras och utreds oftast i ett tidigt skede av processen. I de fall de tekniska hindren inte kan utredas upprättas inte heller en ansökan. Det finns i varje tillståndsansökan enskilda individer som inte vill att saker ska hända. I dessa fall krävs det dock en mycket god motivering till varför tillstånd inte ska ges eftersom det är MB och inte det personliga intresset som styr beslutet.

Ett tillstånd ges endast om värdet på den tillkommande anläggningen är högre än den skada den kan ha. Som konsult måste man motivera väldigt väl varför och på vilken grund tillstånd skall ges.

Anna Ejserholm, Våtmarkshandläggare, Länsstyrelsen Skåne

Lst tar emot samrådsansökan där sökanden beskriver verksamhetens syfte och påverkan. Samrådsansökan som inkommer till Lst är oftast inte helt färdigställd utan innehåller snarare inledande beskrivningar, förslag till MKB samt eventuella tekniska detaljer. Lst kontrollerar så att den information som beskrivs är tillräcklig samt att allmänna intressen som kan beröras har beaktats. Det kan även finnas dikningsföretag som behöver omprövas. Lst:s uppgift är att kontrollera så att MKB:ns innehåll är tillräckligt omfattande samt besluta om verksamheten kan komma att ha betydande miljöpåverkan eller inte. Då ansökan inkommer till domstol sänds den som remiss till Lst. De ges då möjlighet att yttra sig över de handlingar som sänts in och eventuellt begära komplettering. Lst är även med som part på huvudförhandling och tillsynsmyndighet vid meddelat tillstånd. För att optimera möjligheterna för tillstånd arbetar Lst i Skåne gemensamt med både miljöprövning och stöd vid ansökan. Vanligtvis arbetar dessa båda grenar var för sig men då de arbetar ihop i Skåne kan Lst redan från start delvis styra projektet så det optimeras både för stöd och för tillstånd.

MB följs alltid då verksamheten är tillståndspliktig. Under tillståndsprcessen är Lst "*det allmännas röst*", deras uppgift är att se till så att allmänna intressen såsom natur, miljö och kultur beaktas.

De hinder som kan uppstå under processens gång är ofta motstående intressen. Det kan exempelvis finnas fornlämningar i området eller skyddsvärda arter som befinner sig mitt i markerna. Dessa hinder identifieras dock oftast innan ansökan lämnas till domstol och är därmed lösta innan ansökan skickas in. En annan viktig aspekt är miljönyttan av våtmarken. Nyttan av projektet måste vara högre än kostnaderna. Om det inte går att bevisa kommer inte tillstånd att meddelas.

Tekniska hinder som kan uppstå är vattnets läge i förhållande till markens läge. Utformningen av våtmarken kan vara mer eller mindre lämplig beroende på omgivande miljö. Det är därför även viktigt att ta hänsyn till hur våtmarken smälter in i landskapsbilden. Om det inte finns några tekniska förutsättningar så tas projektet aldrig vidare till domstol. Det blir heller aldrig en ansökan av projektet om det inte finns lösningar gällande skyddsvärda intressen i området. Då staten och EU ofta, helt eller delvis, finansierar våtmarksprojekt krävs det att det finns betalningsvilja. Den finns endast då det klart framgår att anläggandet av våtmarken är möjligt och att de problem som kan uppstå är lösta eller kan lösas.

Då Lst inte är den beslutsfattande instansen är det svårt att ange exakt vad avslag beror på. Det kan handla om att enskilda intressen kan komma till yttrande eller att enskilda kommer med synpunkter vid huvudförhandling. Oftast har de flesta problem bemötts i tidigare skede men det kan alltid komma fram ny, oförväntad information under processens gång speciellt då processen pågår under lång tid.

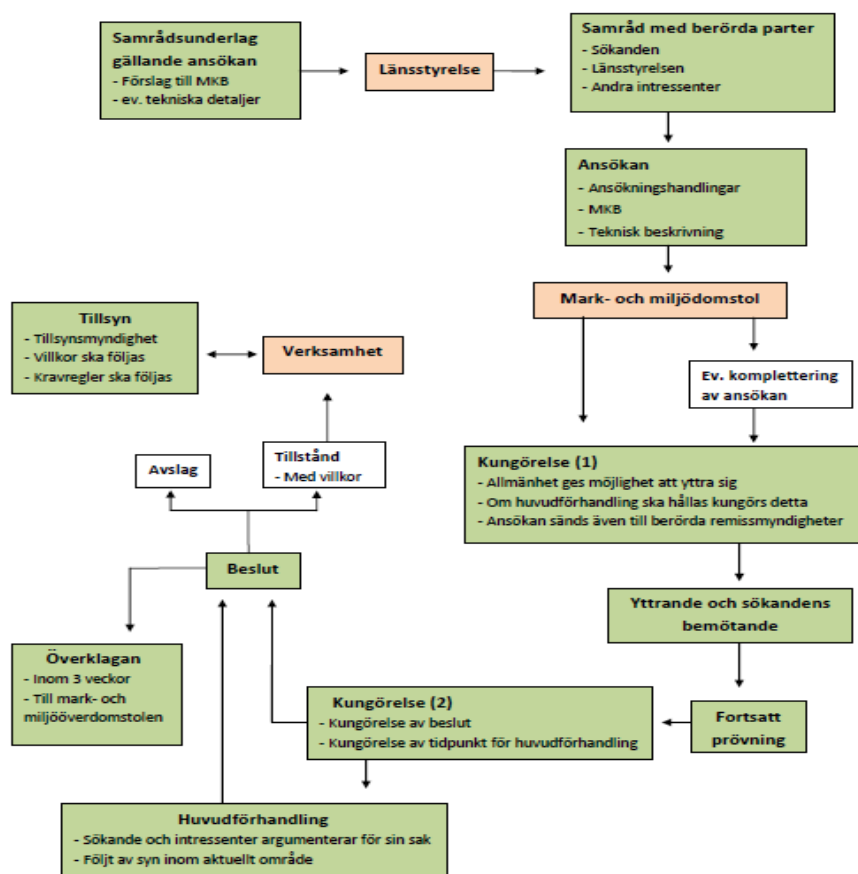
Sökanden kan uppleva handläggningstiden hos Lst som en brist. De har blivit effektivare sedan några år men tillståndsärenden är resurskrävande. Ofta prioriteras större projekt eftersom de ofta har högre miljönytta än mindre projekt. Även handläggningstiden hos domstolen kan möjligtvis verka lång men även domstol är styrda av resurser och tid.

Då tillstånd för dikningsföretag kan vara givna generationer tillbaka i tiden kan det vara svårt som fastighetsägare att ha vetskap om att man är del i ett dikningsföretag. Att identifiera delägare i dikningsföretag är problematiskt, kostsamt och belastande för miljönyttoprojektet. Problemet har dock delvis lösts då dikningsföretagen nu finns digitalt med uppdaterade kartor, införda i ett vattenarkiv. Dock skulle det behövas kontinuerliga uppdateringar kring ägandet av dikningsföretag vilket är en omfattande och kostsam process.

Ett annat problem är den storleksgräns som bestämts för tillståndspliktiga våtmarker. Om en våtmark är större än 5 ha är den tillståndspliktig men detta innebär inte nödvändigtvis att den har mer påverkan på omgivande miljö än vad en mindre våtmark har. Istället för en storleksgräns för tillståndsplikt borde påverkande faktorer och motstående intressen snarare mätas. Beroende på våtmarkens påverkan skulle den således vara tillstånds- eller anmälningspliktig.

Figur över tillståndsprocessen

Nedan illustrerad figur har sammanställts dels genom sammanfattning av intervjusvar med konsult och Lst samt genom kontakt med ett tekniskt råd vid mark- och miljödomstolen i Växjö (Käll, M., pers. kom. 5 maj 2015). Den beskrivande texten är baserad på en sammanfattning av intervjuer och samtal samt redan beskriven litteratur i denna studie. Referenser anges inte löpande i texten utan står angivna i referenslistan.

Figur 2. Reviderad version av tillståndsprocessen.

Figuren illustrerar en reviderad version av den figur över tillståndsprocessen som bifogades vid intervjuerna. Figuren har bearbetats efter diskussion med ett tekniskt råd vid mark- och miljödomstolen, Växjö (Käll, M., pers. kom. 5 maj 2015) samt efter intervju med konsult och Lst (Lundström, T., pers. kom. 29 april 2015; Ejserholm, A., pers. kom. 7 maj 2015). De rosa boxarna är olika instanser i processen, de gröna boxarna är olika steg i processen och de vita boxarna beskriver beslut eller åtgärder som krävs.

Då en verksamhetsutövare vill bedriva en tillståndspliktig verksamhet upprättas en tillståndsansökan för verksamheten. Samrådsunderlag skickas till Lst som ges möjlighet att yttra sig i ärendet. Dessutom hålls samråd mellan berörda parter. Innan handlingarna skickas till mark- och miljödomstolen ska Lst ha beslutat om verksamheten medför betydande miljöpåverkan eller ej. Lst kan även ge vägledning och råd vid upprättande av ansökan. I mark- och miljödomstolen finns bland annat lagfarna jurister samt tekniska råd som handlägger de inkomna ärendena tillsammans med domstolshandläggare (tidigare kallade domstolssekreterare).

Vid behov kan föreläggas att ansökan ska kompletteras. Som en del i prövningen kungörs i ortstidning (1) och med post till sakägare. Syftet är att allmänheten ska delges att domstolen mottagit en ansökan. I kungörelsen anges sista datum att yttra sig.

I huvudförhandlingen argumenterar sökanden och intressenter för sin sak varefter domstolen senare fattar ett beslut gällande om tillstånd ska lämnas eller ej, samt vilka villkor som ska gälla för ett tillstånd. Villkoren måste uppfyllas annars kan verksamheten senare föreläggas med förbud.

Domstolens beslut kungörs i ortstidning (2). Beslutet kan överklagas inom 3 veckor, både ett avslag och meddelande om tillstånd kan överklagas. Överklagan görs till mark- och miljööverdomstolen.

Lst är tillsynsmyndighet och kontrollerar vattenverksamheter inom länet. Tillsynsmyndighetens uppgift är att kontrollera verksamheten så att den följer de beslut som fattats i prövningen samt att miljöbalkens kravregler efterlevs. Vid vattenverksamhet ska tillsynsmyndigheten kontinuerligt kontrollera så att villkoren följs och är tillräckliga. Om villkor ej följs kan tillsynsmyndigheten förelägga verksamheten med ändring eller förbud. Föreläggande eller förbud får inte vara mer omfattande än vad som krävs i det enskilda fallet. Ett förbud kan endast meddelas en verksamhet med tillstånd enligt MB 24 kap 1 § om verksamhetsutövaren frångått de villkor som meddelats i beslutet.

Sammanfattning av resultat

Sökanden upprättar en ansökan genom att först komma med förslag till Lst. Då informationen till ansökan anses tillräcklig hålls samråd med Lst och berörda parter. Lst bedömer om verksamhetens miljöpåverkan är betydande eller ej varefter ansökan skickas till mark- och miljödomstolen.

De hinder som kan uppstå är motstående intressen såsom påverkan på grannfastighet eller skyddade arter mitt i området för verksamheten. Det kan även uppstå tekniska hinder såsom ledning av vatten och utformning av våtmarken. Då det finns dikningsföretag ska dessa omprövas innan tillstånd för ny vattenverksamhet kan erhållas. Både konsult och Lst arbetar från ett tidigt skede med att identifiera och lösa de problem som kan komma att uppstå under processens gång. Om det finns problem

som inte går att lösa upprättas inte en ansökan eftersom tillstånd inte meddelas verksamheter som inte kan uppfylla MB:s syfte och kravregler. Verksamhetens nytta måste överstiga kostnaderna för projektet och dess påverkan för att tillstånd ska kunna meddelas. Det krävs således en samhällsekonomisk nytta av projektet för att erhålla tillstånd.

Problem som kan uppstå under processen är oförutsedda händelser då projektet pågår under mycket lång tid eller om enskilda yttrar sig vid huvudförhandling. Handläggningstider hos Lst och domstol kan upplevas som långa men tillståndsprocessen är en tids- och resurskrävande process. Dikningsföretagens tillstånd kan vara erhållna långt bak i tiden varför ägare kan vara svåra att identifiera. Det krävs åtgärder för att effektivisera arbetet vid identifiering och omprövning av dikningsföretag. Våtmarker större än 5 ha är tillståndspliktiga men även mindre våtmarker kan ha stor påverkan. Storleksgränsen för tillståndsplikt kan diskuteras och kanske borde istället faktorer såsom påverkan eller motstående intressen avgöra om verksamheten har tillstånds- eller anmälningsplikt.

Tillstånd ges endast då MB:s syfte och kravregler kan följas, om verksamhetsutövaren har rådighet över vattnet samt om projektets nytta kan bevisas överstiga de kostnader som uppstår vid anläggning och utövning.

Diskussion

Nedan följer en sammanfattande diskussion av de resultat som erhöles vid intervjuerna med konsult och Lst. Utvärdering av tillvägagångssätt vid arbetet samt förslag på förbättringar och förändringar inför framtida studier ges i slutet av kapitlet.

Gemensamt för svaranden i intervjuerna är att de, efter viss revidering av originalfiguren, är överens om de generella dragen i processen. Vid intervjuerna och samtalen uppkom detaljer för instanserna men originalbeskrivningen fungerade som en god mall att lägga till och ändra detaljer i.

Det finns bestämmelser i MB som anger både hur en ansökan ska upprättas, behandlas samt hur tillsynen ska utföras på verksamheter med tillstånd varför MB:s regelverk alltid följs. Det föreligger även krav på samhällsekonomisk nytta för att en våtmark ska kunna anläggas eftersom dess nyttor skall överstiga kostnaderna och de olägenheter som kan uppstå på omgivningen (MB II kap 6 §).

Problematiken kring hänsynen av våtmarkers värde ligger i dess förmåga att bidra med många nyttor samtidigt. Det är även svårt att ur de många perspektiven sätta ett exakt värde på våtmarker. Det finns en del utredningar med förslag både på värderingsmetoder samt vilket värde de bör ha. Trots detta är en våtmark aldrig en annan våtmark lik eftersom miljön och dess förhållanden aldrig är konstanta, utan ändras beroende på rådande förhållande inom aktuellt område.

Det skulle behövas ytterligare utredningar med förslag på värderingsmetoder gällande våtmarker för att kunna dra slutsatser kring hur värdefulla våtmarker är ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Av den information som erhöles i denna studie anses våtmarker ha ett högt värde ur ett biologiskt perspektiv. Prislappen är dock svår att sätta, det är kostsamt både ekonomiskt och tidsmässigt att anlägga våtmarker men det biologiska värdet är väldigt högt varför kostnaderna i de flesta fall kan anses rimliga.

Ramsarkonventionen är ett bra exempel på att våtmarker har högt värde även ur ett internationellt perspektiv. Konventionen har således varit en bra åtgärd för att stärka skyddet av våtmarker samt poängtera deras värde.

De negativa effekter av våtmarker som nämns i denna studie anses inte vara tillräckligt betydande för att hindra anläggning av våtmark. Att myggbestånden kan öka samt risken att växthusgaser avges är visst otrevligt men jämfört med de stora fördelar som våtmarker har anses de i sammanhanget ringa.

Som framgår av resultatet är de tekniska förutsättningarna av betydelse då de mer eller mindre styr våtmarkens utformning och lokalisering. Förslag på förbättring gällande teknik framkom som mindre viktigt eftersom de tekniska frågorna beaktas

tidigt i processen av både konsult och Lst. Dock kan diskuteras de konsekvenser som uppstår om det inte finns tekniska förutsättningar. Om tekniken inte är tillräcklig kan våtmarken inte anläggas. Om det exempelvis finns skyddade arter eller andra skyddsvärda intressen i området kan problem undvikas med rätt tankebanor och rätt tekniska förutsättningar. Tekniken är således av fundamental betydelse eftersom många problem och hinder kan lösas med rätt teknik och idéer.

Vid ett samtal med Tuve Lundström nämndes ett samband mellan nytta, teknik och lagrum vid anläggande av våtmarker. Vid en tillståndsansökan identifieras först nyttan av våtmarken varefter de tekniska förutsättningarna kontrolleras och utvärderas. Om verksamheten inte kan uppfylla MB:s regelverk meddelas inte tillstånd varför lagen har fundamental betydelse vid tillståndsansökan. Efter litteraturstudier och intervjuer framgår detta samband tydligt då det på flera ställen nämns att våtmarkers nytta måste bevisas, att en ansökan inte lämnas in om tekniken inte är tillräcklig samt att tillstånd endast kan meddelas om MB:s syfte och kravregler uppfylls. Med detta samband i åtanke borde förutsättningarna för tillstånd att anlägga våtmarker vara goda.

Att tiden vid handläggning upplevs som lång kan möjligtvis förbättras genom att redan från början informera sökanden om att tillståndsansökan är en tids- och resurskrävande process. Genom att endast läsa litteratur ges inte mycket kunskap om hur lång tid det faktiskt tar, litteraturen beskriver snarare förfarandet varför man som sökanden kan tro att processen är väldigt enkel och problemfri. För att minimera handläggningstiden krävs resurser, något som är svårt att "*delat ut*" till alla som behöver. Genom att istället öka medvetenheten gällande de tjänster som våtmarker bidrar till samt försöka sätta ett mer exakt värde på tjänsterna kan möjligtvis åtminstone allmänhet ges motivering till anläggande och restaurering av våtmarker varför också betalningsviljan förhoppningsvis kan öka. Att dessutom öka medvetenheten och kunskapen kring prövningsprocessen borde även öka allmänhetens förståelse och samarbetsvilja.

Det är svårt som enskild att komma med förslag på förbättringar av handläggningsprocessen eftersom det är myndigheters tillvägagångssätt som ska förändras. Myndigheter styrs redan av strikta regelverk vid tillvägagångssättet vid handläggning. Förslag från en enskild person kommer därför antagligen inte ha någon betydande påverkan. Därför bör fortsatta, mer detaljerade studier inom ämnet genomföras för att kunna komma med relevanta och genomförbara förslag på förändringar.

Som tidigare nämnt är våtmarker som är större än 5 ha tillståndspliktiga enligt MB medan mindre våtmarker endast är anmälningspliktiga. Vid intervju med Lst (Ejserholm, A., pers. kom. 7 maj 2015) framkom att större våtmarker visserligen kan anses ha mer påverkan än mindre men som tidigare nämnts är förhållanden i miljön aldrig konstanta. Detta innebär att en "*liten*" våtmark belägen långt bort ifrån naturligt flödande vatten kan innebära större påverkan på miljön än en större våtmark belägen närmare en naturligt fuktig plats. Vid intervjun framkom att eftersom förutsättningarna för påverkan inte nödvändigtvis beror på storlek utan snarare på omgivande miljö,

tekniska förutsättningar samt skyddsvärda arter i området kan en liten våtmark ha lika mycket, om inte mer, påverkan på miljön än en större. Storleken är ett enkelt mått att följa men det borde inte vara enbart storleken som avgör. Förslagsvis skulle en metodik med storleksgräns som utgångspunkt användas, men att även påverkan, lokalisering och utformning har betydelse. Liknande det faktum att Lst bedömer om verksamheten har betydande miljöpåverkan eller ej men att de genom bedömningen även kan avgöra om tillstånds- eller anmälningsplikt är mest lämpligt för verksamheten.

Denna studie har främst studerat processen vid tillståndsansökan för anläggning våtmarker. Det ska dock nämnas att även restaurering och bevarande av redan befintliga våtmarker är av stor vikt för huruvida andelen våtmarker ökar och restaureras i Sverige. I den mesta litteratur som studerats nämns problematiken kring anläggande av våtmarker och hur värdet ska bestämmas utifrån kostnader gällande anläggning. Metoder att bevara och restaurera våtmarker nämns knappt i denna litteratur. VMI, Ramsarkonventionen och miljömålsarbetet är bra initiativ till att öka medvetenheten och motivationen till bevarandet och restaurerandet av befintliga våtmarker. Informationen i VMI är betydelsefull både för myndigheter och allmänheten och kan anses som en både prisvärd och lämplig metod för att öka medvetenheten kring våtmarkers värde och status. Att anlägga nya våtmarker borde vara mer kostsamt än att bevara naturliga våtmarker. Därför borde mer litteratur kring bevarandevärdet upprättas och studeras.

Vid intervjuer med konsult och Lst samt kontakt med domstol bifogades en figur över tillståndsprocessen med en enkel förklarande text. Figuren med förklaring baserades på den kunskap som erhöles vid litteraturstudierna i början av denna studie samt inledande samtal med konsult. Vid intervjuerna diskuterades figuren vartefter den och den beskrivande texten reviderades, för att bättre lämpa sig efter svarspersonernas åsikter.

Vid en jämförelse av originalfigur och reviderad figur framgår en del skillnader. Skillnaderna kan visserligen grunda sig i tolkningsfrågor då litteraturen studerades och originalfiguren framställdes. En annan förklaring kan vara att studerad litteratur endast beskrivit processen generellt medan svarspersonerna i denna studie tillkom med detaljer för respektive instans i processen. Då det var relativt fundamentala saker som behövde ändras kan dock litteraturen, åtminstone till viss del, anses vara otillräcklig eller svårtolkad. Det var svårt att hitta "ny" relevant information kring tillståndsprocessen och dess eventuella problematik. Det fanns även svårigheter att hitta liknande studier som gjorts tidigare varför endast några få referenser användes till att beskriva tillståndsprocessen. Svårigheterna att hitta studier liknande denna styrker påpekandet att ytterligare studier och forskning inom ämnet krävs.

Att först besöka konsultfirman för att erhålla baskunskap och insyn i det praktiska arbetet vid tillståndsansökan var en god ide. Dock skulle fokus på intervjufrågorna lagts i ett tidigare skede än vad som gjordes i denna studie. Möjligtvis kunde hela studien utgått från enkäter där olika instanser i processen gavs möjlighet att svara på frågor gällande processen. Även sökandens åsikter hade varit intressanta att ha med för att

veta hur privatpersoner som kanske inte är speciellt insatta i processen ser på de olika delarna vid tillståndsansökan.

Inför framtida studier och förbättringar är råden att från början vara väl påläst inom ämnet och att redan från början bestämma var fokus ska läggas för att effektivisera arbetet under den korta tid som tilldelats uppsatsen eller studien. Att ha kunskap om intervjumetoder och enkätstudier redan innan projektet börjar är viktigt och att ha kontakt med företag eller annan instans redan från början är en god sak eftersom processen ser annorlunda ut i praktiken jämfört med i teorin. Förslagsvis kan en studie med fokus på värderingsmetoder och våtmarkers värde vara intressant att genomföra. En annan intressant metod kan som sagt vara en enkätstudie, en studie med mer fokus på intervjuer och instansernas åsikter. Att ta reda på åsikter från ännu fler instanser eller om det finns olika åsikter vid samma instans men i exempelvis olika län eller på olika företag kan också vara av intresse för framtida studier.

Slutsats

I detta kapitel besvaras den inledande frågeställningen under separata rubriker. Slutligen följer en sammanfattande slutsats över ämnet och uppsatsen som helhet.

Vilka brister och hinder kan finnas i tillståndsprocessen?

Att döma av all insamlad information är det svårt att avgöra var det kan uppstå problem vid tillståndsansökan. Som med så många andra samhällsfrågor styrs metodiken av bestämda föreskrifter vilket gör det svårt att påpeka var det förekommer brister. Det är även svårt eftersom miljön inte har ett definitivt värde som är lika i alla ärenden. Hänsyn måste därför alltid tas till enskilda situationer för att avgöra huruvida beslut ska fattas i det aktuella fallet.

De brister som verkar finnas är det faktum att processen tar tid och är resurskrävande, resurser som kanske inte alltid är tillräckliga inom alla instanser. Detta är dock snarare ett samhällsproblem, var i samhället ska prioritering av resurser läggas, var behövs de mest? Eftersom syftet med denna studie var att identifiera de brister som kan finnas så måste det nämnas att det krävs mer resurser till de instanser som innefattas i tillståndsprocessen. Samtidigt som det finns en klar förståelse om att detta är väldigt svårt och ingenting som kan genomföras omedelbart. Förslagsvis borde det ske mer forskning inom området för att lättare identifiera de exakta bristerna samt för att kunna avgöra var resurser bör prioriteras.

Det bör även diskuteras huruvida 5 ha-gränsen är lämplig eller ej, som nämnts tidigare kan även en liten våtmark ha stor påverkan varför även andra faktorer borde tas hänsyn till vid beslut om en våtmark är tillstånds- eller anmälningspliktig.

De hinder som främst verkar kunna uppstå är motstående intressen, otillräcklig teknik samt om verksamheten går emot MB:s regelverk. Att följa MB:s bestämmelser kan tyckas enkel men som med så mycket annan lagstiftning kan paragrafer tolkas olika. Lst arbetar med att råda och vägleda sökanden men att även sammanställa någon form av beskrivning eller sammanfattning av gällande lagrum för att undvika missförstånd kan vara både lönsamt och hjälpsamt.

Vilka faktorer påverkar om tillstånd meddelas eller inte?

Om ett tillstånd meddelas eller ej styrs uteslutande av MB:s regelverk och de hinder som kan uppstå bearbetas oftast innan ansökan upprättas. Tillstånd meddelas endast om verksamhetsutövaren har rådighet över vattnet samt om verksamhetens nytta kan bevisas ha högre värde än de kostnader som uppstår. Att definiera ett exakt värde av

våtmarker är väldigt problematiskt men bör prioriteras för att kunna underlätta arbetet vid tillståndprocessen samt att återetablera den goda miljö som de bidrar till.

Sammanfattningsvis dras slutsatsen att nytta, teknik och lagrum som behandlar vattenverksamhet och tillstånd krävs i alla ärenden. En våtmark kan inte anläggas utan samhällsekonomisk nytta eller tekniska förutsättningar. Om verksamheten inte stöds av MB kan tillstånd inte meddelas varför våtmarken heller inte kan anläggas. Det ska också nämnas att det viktigaste inte är att erhålla tillstånd för att kunna anlägga våtmarker. Eftersom våtmarker är värdefulla ur många perspektiv är det även av stor betydelse att redan befintliga våtmarker bevaras och/eller restaureras. Naturliga våtmarker kan anses som *"gratis"* varför bevarandearbetet bör prioriteras eftersom anläggandet borde vara mer kostsamt. Det behöver fortfarande anläggas fler våtmarker för att miljömålet *Myllrande våtmarker* ska uppnås (fig. 1). Därför är en balans mellan anläggning, bevarande och restaurering att eftersträva vid arbetet rörande våtmarker.

Det ska slutligen nämnas att ytterligare studier och forskning krävs inom området, framförallt gällande resurser, utredning av dikningsföretag samt värdet av våtmarker.

Tack

Tack till Johanna Alkan Olsson, för bidrag med goda idéer och motivation i delvis svåra stunder.

Tack Leif Frid, för inspiration och uppmuntran samt tankar och idéer kring mitt skrivande.

Tack till Naturvårdsingenjörerna AB för god kontakt och hjälp i startgroparna för denna studie. Tack för bidrag av material och idéer till frågeställning och diskussion.

Tack Anna Ejserholm, Länsstyrelsen Skåne för goda bidrag av idéer till diskussionen kring tillståndspliktiga våtmarker.

Tack till Mats Käll, tekniskt råd vid Mark- och miljödomstolen i Växjö för bidrag med detaljer till figuren över tillståndsprocessen.

Referenser

- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L., (2012). *Metodpraktikan, Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4:e upplagan. Norstedts Juridik, Elanders Sverige AB, Vällingby, 415 s.
- Feuerbach, P., (1998). Husshållningssällskapet Halland *Praktisk handbok för våtmarksbyggare – anläggning och skötsel*. RMG/Tryckmedia, Halmstad, 49 s.
- Gunnarsson, U., Löfroth, M., (2009). *Våtmarksinventeringen – resultat från 25 års inventeringar. Nationell slutrapport för våtmarksinventeringen (VMI) i Sverige*. Naturvårdsverkets rapport 5925. CM gruppen, Bromma, 121 s.
- Lagerlöf, S (1981). *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*. Bonniers Juniorförlag, 1981, Esselte Studium, 1975. Stockholm, 596 s.
- Landin, J., Lundkvist, E., Lundström, J., (2002). *Biologisk mångfald är viktig*. I Tonderski, K., Weisner, S., Landin, J., Oscarsson, H., (red.). (2002). *Våtmarksboken – Skapande och nyttjande av värdefulla våtmarker*, Vastra rapport 3. Vastra, AB C O Ekblad & Co, Västervik, s. 135-174.
- Leonardson, L., (2002). *Hur avskiljer våtmarker kväve och fosfor?* I Tonderski, K., Weisner, S., Landin, J., Oscarsson, H., (red.). (2002). *Våtmarksboken – Skapande och nyttjande av värdefulla våtmarker*, Vastra rapport 3. Vastra, AB C O Ekblad & Co, Västervik, s. 41-67.
- Lundström, J.O., Leonardson, L., (2002). *Kan våtmarker orsaka miljöproblem?* I Tonderski, K., Weisner, S., Landin, J., Oscarsson, H., (red.). (2002). *Våtmarksboken – Skapande och nyttjande av värdefulla våtmarker*, Vastra rapport 3. Vastra, AB C O Ekblad & Co, Västervik, s. 187-211.
- Länsstyrelsen Skåne, (u.å.a). *Vattenverksamhet*. Tillgänglig: [<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/miljo-och-klimat/vatten-och-vattenanvandning/vattenverksamhet/Pages/default.aspx>] (Hämtad: 2015-05-11).
- Länsstyrelsen Skåne, (u.å.b). *Ansökan, teknisk beskrivning & MKB*. Tillgänglig: [<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/miljo-och-klimat/verksamheter-med-miljopaverkan/miljofarliga-verksamheter/branscher/takter/ansokan/Pages/ansokan,-teknisk-beskrivning--mkb.aspx>] (Hämtad: 2015-05-04).
- Länsstyrelsen Skåne, (u.å.c). *Tillsyn*. Tillgänglig: [<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/miljo-och-klimat/vatten-och-vattenanvandning/vattenverksamhet/arbeten-i-vatten/Pages/Tillsyn.aspx>] (Hämtad: 2015-05-11).
- Löfroth, M., (1991). *Naturvårdsverkets rapport 3824 – Våtmarkerna och deras betydelse*. Naturvårdsverkets förlag, Solna, 93 s.
- Löwgren, M., Frykblom, P., Hjerpe, M., Krantz, H., (2002). *Våtmarkernas kostnader >>onytta<< och nytta*. I Tonderski, K., Weisner, S., Landin, J., Oscarsson, H., (red.). (2002). *Våtmarksboken – Skapande och nyttjande av värdefulla våtmarker*, Vastra rapport 3. Vastra, AB C O Ekblad & Co, Västervik, s. 212-231.

- Michanek, G., Zetterberg, C., (2012). *Den Svenska miljöretten*, 3:e upplagan. Iustus förlag AB, Uppsala, 554 s.
- Miljömål, (u.å). *Miljömål.se- den svenska miljömålportalen*. Tillgänglig: [<http://miljomal.se/sv/>] (Hämtad: 2015-05-19).
- Mitsch, W.J., Gosselink, J.G., (2000). *The value of wetlands: importance of scale and landscape setting*. *Ecological Economics* 35:25-33.
- Mitsch, W.J., Wu, X., (1995). *Wetlands and global change*. I Lal, R., Kimble, J., Levine, E., Stewart, B.A., (red.). *Advances in Soil Science, Soil Management and Greenhouse Effect*. CRC Lewis Publishers, Boca Raton, Florida, s. 205-230.
- Naturvårdsverket, 2012 (Senast uppdaterad: 2012-06-07). *Myllrande våtmarker, Preciseringar av Myllrande våtmarker*. Tillgänglig: [<http://www.miljomal.se/sv/Miljomalen/II-myllrande-vatmarker/Preciseringar-av-myllrande-vatmarker/>] (Hämtad: 2015-04-21).
- Naturvårdsverket, (2015). *Myllrande våtmarker*. I Naturvårdsverket (2015). *Naturvårdsverkets rapport 6661 – Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges miljö kvalitetsmål och etappmål 2015*. Arkitektkopia, Bromma, s. 158-165.
- Naturvårdsverket, a (Senast uppdaterad: 2015-03-31). *Myllrande våtmarker*. Tillgänglig: [<http://www.miljomal.se/sv/Miljomalen/II-Myllrande-vatmarker/>] (Hämtad: 2015-04-21).
- Naturvårdsverket, b (Senast uppdaterad: 2015-01-29). *Myllrande våtmarker, Anlagda våtmarker*. Tillgänglig: [<http://www.miljomal.se/Miljomalen/Alla-indikatorer/Indikatorsida/?iid=8&pl=1>] (Hämtad: 2015-04-21).
- Naturvårdsverket, c (Senast uppdaterad: 2015-03-31). *Myllrande våtmarker, Skydd av våtmarker*. Tillgänglig: [<http://www.miljomal.se/Miljomalen/Alla-indikatorer/Indikatorsida/?iid=113&pl=1>] (Hämtad: 2015-04-21).
- Naturvårdsverket, d (Senast uppdaterad: 2015-01-28). *Ramsar – Våtmarks konventionen*. Tillgänglig: [<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallen/EU-och-internationellt-miljoarbete/miljokonventioner/Vatmarkskonventionen/>] (Hämtad: 2015-05-05).
- Persson, J., Weisner, S., (2002). *Integrera teknik och biologi vid utformning anläggning* I Tonderski, K., Weisner, S., Landin, J., Oscarsson, H., (red.). (2002). *Våtmarksboken – Skapande och nyttjande av värdefulla våtmarker*, Vastra rapport 3. Vastra, AB C O Ekblad & Co, Västervik, s. 252-270.
- Ramsar, (u.å.a). *History of the Ramsar convention*. Tillgänglig: [<http://www.ramsar.org/about/history-of-the-ramsar-convention>] (Hämtad: 2015-05-04).
- Ramsar, (u.å.b). *Ramsar*. Tillgänglig: [<http://www.ramsar.org/>] (Hämtad: 2015-05-04).
- Ramsar, (u.å.c). *Country profiles*. Tillgänglig: [<http://www.ramsar.org/country-profiles>] (Hämtad: 2015-05-04).
- Svensson, R., Glimskär, A., (1993). *Naturvårdsverkets rapport 4175 – Våtmarkernas värde för flora och fauna, skötsel, restaurering och nyskapande*. Gotab, Stockholm, 163 s.
- Tonderski, K., Weisner, S., Landin, J., Oscarsson, H., (red.). (2002). *Våtmarksboken – Skapande och nyttjande av värdefulla våtmarker*, Vastra rapport 3. Vastra, AB C O Ekblad & Co, Västervik, s. 4-22.
- Woodward, R.T., Wui, Y.-S., (2001). *The economic value of wetland services: a meta-analysis*. *Ecological Economics* 37:257-270.

Offentligt tryck

Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

Förordning (1998:1388) om vattenverksamhet m.m.

Lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

Miljöbalk (1998:808)

Intervjuer

Ejserholm, Anna; Våtmarkshandläggare, Fiske- och vattenvårdsenheten. Länsstyrelsen Skåne. 2015. Intervju den 7 maj.

Lundström, Tuve; Konsult på Naturvårdsingenjörerna AB. 2015. Intervju den 29 april.

Personlig kommunikation

Käll, Mats; tekniskt råd, Mark- och miljödomstolen i Växjö, Växjö tingsrätt. 2015. Kontakt den 5 maj.

Bilagor

Bilaga 1

Intervjufrågor

- Fråga 1-5 behandlar problematiken kring en tillståndansökan, vad gör en ansökan bra/mindre bra? Var i processen kan det finnas brister ur er synpunkt?
Frågorna är skrivna i fetstil och efterföljs av en liten kommentar/förklaring för att beskriv hur jag tänkt gällande frågan.
1. **Hur ser metodiken i tillståndsprocessen ut för er instans?**
 - Ni tar emot/skickar ett ärende, hur behandlar ni det?Detta är en generell fråga, jag är mest intresserad av hur det kan se ut i praktiken jämfört med vad som står i litteratur.
 2. **Vad påverkar om tillstånd ges eller inte vid anläggning av en våtmark?**
 - Följs MB till punkt och pricka, spelar personligt intresse någon roll?
 - Försöker ni även se utanför MB:s ram för att bemöta så många intressen som möjligt?
 3. **Vad kan det finnas för hinder vid anläggning av våtmarker?**

Vad kan er instans stöta på för problem under ansökans/arbets gång?

 - *Miljörättsliga hinder?*
 - *Biologiska hinder?*
(Biotopskydd enl. MB, finns det villkor för alla biotopskydd eller finns det skyddsvärda aspekter som absolut inte går att förena med villkor?)
 - *Tekniska hinder?*
(Det går inte att anlägga pga. Teknik eller andra fysiska förhållanden)
 - *Enskilda intressen ?*
(motiverar för en viss art eller liknande som hindrar/förespråkar anläggning)
 4. **Om avslag ges, vad beror det på?**
 - Tillvägagångssättet vid ansökan
 - Är våtmarkens värde högre/lägre än ex. skyddade områden på plats
 - Annat?

5. På nästa sida följer en förenklad beskrivande bild av ansökningsprocessen, tycker ni att den stämmer? Var i beskrivningen anser er instans att det kan finnas brister/problem? Fattas något i beskrivningen, borde något tas bort eller ändras?
- I figuren får ni gärna markera och kommentera var/om ni anser att det finns brister, om något inte stämmer samt om något borde ändras/läggas till/tas bort.

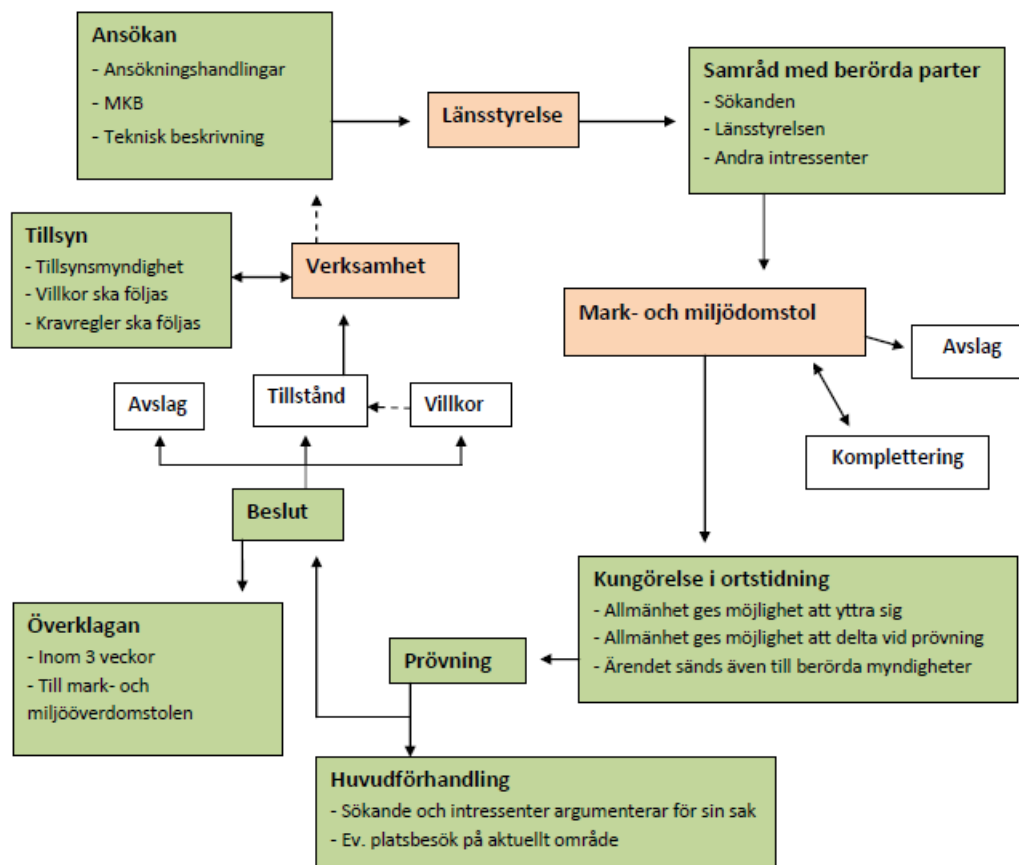
Förklarande text till figuren

Då en verksamhetsutövare vill bedriva en tillståndspliktig verksamhet upprättas en tillståndsansökan för verksamheten. Ansökningshandlingarna skickas till Lst som ges möjlighet att yttra sig i ärendet. Därefter hålls samråd mellan berörda parter innan handlingarna skickas vidare till mark- och miljödomstolen. I mark- och miljödomstolen finns bland annat lagfarna jurister samt tekniskt sakkunniga som behandlar det inkomna ärendet.

Om ärendet inte föreläggs med villkor eller får avslag tas det vidare till prövning, innan prövning ska det kungöras i ortstidning med syftet att allmänhet ska få ta del av handlingarna samt ges möjlighet att delta vid prövning.

I huvudförhandlingen argumenterar sökanden och intressenter för sin sak vartefter domstolen senare fattar ett beslut gällande tillstånd. Beslutet kan överklagas inom 3 veckor, detta görs till mark- och miljööverdomstolen. Tillståndet kan innehålla villkor, dessa måste uppfyllas annars kan verksamheten föreläggas med förbud.

Tillsynsmyndighetens uppgift är att kontrollera verksamheten så att den följer de beslut som fattats i prövningen samt att miljöbalkens kravregler efterlevs.

Figur 3. Originalfigur över tillståndprocessen.

I figuren illustreras tillståndprocessen baserat på den kunskap som erhållits vid samtal med ett konsultföretag samt genom litteraturstudier, framförallt av Michanek & Zetterberg (2012) samt Miljöbalken. De rosa boxarna är olika instanser i processen, de gröna boxarna är de olika stegen i processen och de vita boxarna beskriver beslut och åtgärder. Den streckade linjen från verksamhet till ansökan syftar till att visa att för start av en tillståndspliktig verksamhet krävs ett första steg (ansökan) samt att processen sedan kan fortlöpa om det exempelvis visar sig att nya villkor krävs.

LUNDS
UNIVERSITET

44

WWW.CEC.LU.SE
WWW.LU.SE

Lunds universitet

Miljövetenskaplig utbildning
Centrum för miljö- och
klimatforskning
Ekologihuset
223 62 Lund